

Book Reviews

Lucas Catherine, *Kongo. Een voorgeschiedenis*. (Berchem: EPO, 2017). 214 p. ISBN 9789462670907.

DOI: 10.18352/tseg.992

Lucas Catherine specialiseert zich in kolonisatie en religie. Hij is voornamelijk bekend om zijn werk over het Belgische koloniale verleden, de Palestijnse kwestie en de westerse perceptie van de moslimwereld. Catherine is een intellectuele duizendpoot die zich vaak mengt in het publieke debat. Dit maatschappelijk engagement komt duidelijk terug in zijn nieuwste boek *Kongo. Een voorgeschiedenis*. De auteur wil het Belgische publiek opnieuw in aanraking brengen met het vergeten koloniale verleden.

Van 1885 tot 1908 regeerde de Belgische vorst Leopold II over een gigantische kolonie in Centraal-Afrika: de Kongo Vrijstaat. *Kongo. Een voorgeschiedenis* behandelt deze eerste periode van de Belgische koloniale geschiedenis aan de hand van de persoonlijke verhalen en getuigenissen van een tiental mensen. Sommige hoofdstukken willen een aantal mythes ontkrachten. Hoofdstuk 1 volgt suikerhandelaar Pieter van den Broecke naar het Kongo koninkrijk aan het begin van de zeventiende eeuw. De lezer leert dat het Congobekken een rijke geschiedenis had voor het als kolonie werd ingelijfd bij België. Dit terwijl vaak wordt aangenomen dat de Afrikaanse geschiedenis pas begint met de blanke overheersing aan het einde van de negentiende eeuw. Hoofdstuk 2 relativeert dan weer de rol van Henry Morton Stanley. Deze ontdekkingsreiziger was helemaal geen held die in zijn eentje het duistere hart van Afrika in kaart bracht en er de vlag van Leopold II plantte. Stanley reisde langs bestaande handelsroutes en was volledig afhankelijk van de steun van de Afrikaanse elite. Het was bovendien niet dankzij hem, maar dankzij de medewerking van lokale heerser en slavenhandelaar Tippu Tip dat de Kongo Vrijstaat voet aan de grond kreeg in Centraal-Afrika. Hoofdstuk 4 kent Albert Thys een belangrijke rol toe in Leopolds koloniale project. Zonder zijn trein zou het logistiek onmogelijk geweest zijn om het slecht ontsloten Congobekken

te besturen en te exploiteren. Catherine wijst in dit hoofdstuk ook op het belang van Belgische privé- en overheidsinvesteringen. De verantwoordelijkheid voor de slachtoffers van de Kongo Vrijstaat ligt volgens de auteur zeker niet alleen bij Leopold II en zijn trawanten.

Hoofdstukken 3, 5, 6 en 7 bekijken de Kongo Vrijstaat door de ogen van een aantal getuigen: Joseph Conrad, stoomboot kapitein en auteur van het beroemde boek *In the Heart of Darkness* dat de wandaden van Leopolds regime aanklaagde; de genodigden voor de officiële opening van de eerste Congo spoorlijn tussen Matadi en Leopoldville in 1898; Karel Buls die na deze officiële opening verder reisde tot in Stanley Falls; en tot slot Maurice Calmeyn die in Oost-Congo als toerist op jacht ging. Deze hoofdstukken geven dankzij de vele citaten uit reisverslagen, dagboeken en correspondenties goed weer hoe men in België dacht over ras en kolonisatie tijdens de *belle époque*. De meeste mensen die Catherine aan het woord laat, waren niet akkoord met de gewelddadige manier waarop Leopolds Kongo Vrijstaat de Congolese bevolking uitbuitte en de kolonie leegroofde. In hun ogen had de blanke kolonisator immers de morele plicht om de primitieve 'negers' te beschaven; het waren tenslotte toch ook mensen.

Kongo. Een voorgeschiedenis focust zich op de rol en getuigenissen van een beperkt aantal mensen. Deze aanpak heeft twee nadelen. Ten eerste geeft Catherine geen samenhangend overzicht van de manier waarop de Vrijstaat het Congobekken bestuurde en exploiteerde. Ook blijft de auteur de lezer een duidelijk antwoord schuldig op de cruciale vraag waarom de kolonisator zo wreed te werk ging en hoe de Congolese bevolking omging met de blanke overheersing. Ten tweede is het niet duidelijk waarom het boek op de rol van bepaalde actoren focust en slechts een specifieke groep mensen aan het woord laat. Stanley mag zeker van zijn sokkel gehaald worden. Dit geldt echter voor alle koloniale 'helden'. Naast Albert Thys en Tippu Tip zijn er tientallen andere Europeanen en Afrikanen die een cruciale rol speelden in Leopolds koloniale onderneming. Over deze andere 'helden' en spilfiguren komt de lezer echter nagenoeg niets te weten. Wat getuigenissen betreft, laat Catherine veelal buitenstaanders aan het woord die slechts kort in Congo verbleven. Hierdoor blijft hun beschrijving van Leopolds regime vrij oppervlakkig. Het was misschien interessanter geweest om een betere kijk te krijgen in de leefwereld van de Europese *administrateurs*, officieren en concessieagenten en de Afrikaanse koningen, chefs en soldaten die samen de Vrijstaat bestuurden en exploiteerden.

Catherine's aanpak heeft natuurlijk een aantal voordelen. Door te vertrekken vanuit persoonlijke verhalen en belevingen maakt de auteur de vroegste periode van de Belgische koloniale geschiedenis zeer tastbaar voor de lezer. Bij momenten is het alsof je er zelf bij stond. Door de Vrijstaat te tonen door de ogen van de mensen die de geschiedenis van deze kolonie mee schreven of er als getuigen bij waren, geeft *Kongo. Een voorgeschiedenis* bovendien een vernieuwende kijk op

het Belgische koloniale verleden. Dit vlot geschreven en mooi geïllustreerde boek is dus zeker een mooie aanvulling op de bestaande, klassiekere historische overzichten van de Kongo Vrijstaat.

Bas De Roo, Onafhankelijk onderzoeker

Theo Hermans and Reinier Salverda (eds.), *From Revolt to Riches. Culture and History of the Low Countries, 1500-1700*. (London: UCL Press, 2017). 301 p. ISBN 9781910634875.

DOI: 10.18352/tseg.994

This edited collection, consisting of 23 articles, gives a versatile and detailed overview of the Low Countries in the early modern period. The range of topics is interesting and the articles well argued, which makes this collection not only suitable for those interested in the individual topics, but also a valuable general introduction to the Low Countries in this period. The chapters are ordered roughly chronologically and take the reader through several areas of interest, ranging from the use of Latin, art history, Dutch architecture, close readings of important literary and historical texts, to Calvinism and politics. As a result, the collection at no point feels tired or dull, but portrays the Low Countries with vivid colours. This is partly assisted by the beautiful illustrations in colour. There is a good balance between chapters that provide the reader with a more general introduction to certain topics, such as Johan Verberckmoes' introduction to stereotyping and A. Agnes Sneller's chapter on political Dutch pamphlets, and those chapters detailing a more specific historical moment, for example Marcel Backhouse's investigation of Dutch and Flemish strangers in Sandwich. It is also refreshing to see that this edited volume takes the diplomatic relations between the Low Countries and other countries, with a particular emphasis on England, into account, such as in Hugh Dunthorne's chapter on the Dutch revolt in English political culture. There is, moreover, space for some of the more esoteric forces that were at play in the early modern period, of which P.E.L. Verkuyll's chapter on geomancy is a brilliant example. The reader thus travels from the familiar to the unfamiliar, from the curious and curiouser.

Despite these several positives, there remain some limitations to this collection. The chapters are the published proceedings of a conference held at UCL in 1989, nearly thirty years ago. Although many of the articles have not been superseded, or been replaced by radically alternative opinions, there are some problems attached to this republication. The body of secondary material (which is mostly footnotes) has barely been updated, with the latest referenced source I could find